

# ERDÉLYI MÚZEUM

XVII. kötet.

1900.

X. füzet.

## Vörösmarty Kolozsvárt.

Van nekem egy falusi tanítónő — rokonom. Kis házában az ódon ősi bútorok s megbarnult családi képek közt van egy kisedd könyvtára is. Benne Vörösmarty összes költeményeinek egy díszkötésű példánya. Nem azért, hogy mint holmi mutatós esesebeese csillogjon az asztalon, hanem mert szüksége van rá. Olvassa, lelkesedik, rajong érte. Nagy részét tudja könyv nélkül. Idéz belőle, magyarázza, bizonyít vele. Gyönyörködik szépségében, versei zenéjében, ragyogó gondolataiban. S szeretetét, rajongását mindenkibe át akarja ültetni.

Önkénytelenül eszembe jut mindez, a hogy Vörösmartyról kezdek beszélni. Hiszen, Vörösmarty Kolozsvárt: valóban talán azt jelentené, hogy mennyiben olvassák, ismerik, szeretik, sőt tán — uram bocsá! — veszik is műveit. De ezt nem bírom nyomozni. Úgy lehet, jobb is így. Talán rontaná az ünnepi hangulatot a való tudása.

Elégedjünk meg azzal, hogy néha-néha ünnepet ülünk. Ilyenkor szívünk felmelegszik. S talán addig-addig ünnepelünk, hogy utoljára hétköznapokon is rajta feledkezik lelkünk a költői művek szépségein.

Vörösmarty születésének századik évfordulóján országszerte fellángol a kegyelet. Bizonyos áhitattal keressük még a nyomát is, a hol jártában-keltében megfordult. S valami jóleső öröm reszket át szívünkön, hogy dicsőségének teljességében egyszer hozzánk is ellátogatott.

Vörösmarty nem volt nyugtalan, kóbor lélek. Meglakta kényszerűségből, okos meggondolásból a zsibongó fővárost. De szíve egyre kedves szülőföldre felé vonta. Pályája kezdetén Fehérvárt akart megtelepedni. S mindig, ha a kötelesség igáját lerázhatta, üdülni a gyermekkori édes emlékek helyére, Nyékre, Velenczére sietett.

A Dunántúl kies tájain rokonokat, barátokat látogatott. Ez volt az ő világa. A baráti szeretet ritkán vonta errébb is.

Erdély még távolabb esett édes szülőtteföldétől. De azért az ősi diesség lángszavú énekese képzeletben el-csátrnyalt hegyeink közé. Cserhalom, a diadalnak büszke tetője s a hazaszeretet önfeláldozó hőse, Kemény Simon megihlették merengő lelkét.

De volt egy más hatalmas bűvölet, a mely ide vonzotta: Wesselényi Miklós. Erős, hazaszeretete, elragadó ékesszólása s a hőskor regéibe illő dalia-erényei varázslatba ejtették a költő szívét. Bártfay estéin ismerkedett meg személyesen a későbbi „árvi hajós”-sal.<sup>1</sup> S köztük meleg, benső barátság fejlődött. Vörösmarty 1845. ápril 23-án tudatja, hogy e hó 17-én született második fia, Mihály s Wesselényit kéri keresztapául. „Reménylem, nem tagadod meg a szegény költő fiúnak kérelmét.” Deák Ferencz fogja helyette keresztvízre tartani. (K. Papp Miklós. Történeti Lapok. I. 16 l.) Leveleiben ezután is mindegyre tudósítja barátját a kis fiúról s egész családjáról. 1846. márczius 6-án pedig köszöni fia nevében a csikót.<sup>2</sup> Ehhez a csikóhoz, melyet Wesselényi kis keresztfiának ajándékozott, egy adoma fűződik. A költő nem vitethette mindjárt el s aztán feledésbe is ment a dolog. Wesselényi halála után (1850) a zsidói ménest elárverezték. A kis csikóból ekkor már vemhes kanca lett. Az öreg ménespásztor megmagyarázta, hogy az egy pesti úr, a kinek a báró még egy éves korában elajándékozta. Mindjárt rá emlékeztek mindenre. Irnak Vörösmartynak, hogy vitesse el. A költő visszírja, hogy a fiú elhalt, vége a komaságnak. Újra írnak, hogy vegye a másik fia számára. De így sem akarta elfogadni. Eladták hát a kanczát s a pénzt takarékpénztárba tették, honnan a fiú nagy korában felveheti.<sup>3</sup>

Majd Wesselényi hívja a költőt keresztapául második fia születésekor s Vörösmarty, a különben szűkszávú levélíró egész áradozással írja: „Ha néha gondolkodám magamban, mit kívánhatnék neked, vagyis mit adhatna a sors, mi neked anyyi csapás után némi

<sup>1</sup> Gyulai Pál: Vörösmarty életrajza. Budapest, 1870. Harmadik kiadás. 149. lap.

<sup>2</sup> Történeti Lapok. I. 267. lap.

<sup>3</sup> Kővári László: Történelmi adomák. 189. l.

kárpótlásúl s enyhül szolgálna, nem találtam semmit annyira kielégítőt, mint azt, hogy egy Wesselényi helyett legalább kettő maradjon a jövő ivadékra. Ez ohajtásomat tápláltam a nélkül, hogy kételkedtem volna benne. Nem hihettem, hogy a mit rád nézve oly üdvösnek tartok, akármi hatalom által tőled megtagadtathassék. Ez örömet, mint az első atyai örömnök biztosítását követelni mertem volna bármi hatalomtól, mely az emberek fölött uralkodik. Most büszke vagyok e jóslatom teljesedésében s örömmel nyujtom a távolból kezemet felétek, hogy az új embert legjobb óhajtásaim áldásával üdvözöljem. Egyebet, mint egyik keresztapja, nem nyújthatok a kis escesemőnek, de ha felnő s e soraimat egykor látni fogja, talán ösztönt meritend azokból is arra törekedni, hogy a két magyar honban a magyar megközelíthetetlenül magasabban álljon minden egyéb fajnál.<sup>1</sup>

Olykor apróbb megbizásokat teljesít barátja számára. Egy ízben egész esomó epigrammát írt, lóversenyen nyerendő tárgyakról.<sup>2</sup> Majd tanácsló szavát is hallatja, bár szerényen oda teszi: egyébiránt boesánat a hivatlan politizálásért! 1847. május 2-án kelt levelében írja ugyanis: „Egy pár leveledet közölte velem Kemény Zsiga, melyekből látom, hogy régi jó eszmédnél állhatatosan megmaradtál. Különösen jónak tartom azt, miszerint magán egyezkedés útján az úrbért a jobbágyra nézve enyhébbé tenni szövetséget ajánlasz a veled egy véleményűeknek E tervre csak két észrevételem van, mit, ha leveledben kitéve nincs is, bizonyosan bele gondoltál. Egyik az, hogy a különbség, vagyis a kedvezés érezhető legyen, különben a helyett, hogy hatása lenne, gúnynak lesz kitéve. Másik az, hogy mivel itt a dolog lényegében fekszik az erő, a szavak minél szenvedélytelenebbek legyenek, azaz: a nyilatkozvány, vagy egyezmény, mit alá írni fogtok, a legszigorúbb egyszerűséggel legyen szerkesztve, minden vonatkozás s ha lehet, hivatkozás nélkül a hiányos törvényre, vagy annak legfőlebb pusztá megemlítésével mintegy ilyképpen: *azok felett, mit a törvény határoz, jobbágyainkat a következő jókban kívánjuk részesíteni, u. m. stb.*“<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Közöltem a Magyar Népzet f. é. folyamának 10). számában.

<sup>2</sup> U. o.

<sup>3</sup> U. o.

Mikor Garay aggasztóan betegeskedik, s Vörösmarty tudatja barátjával (1846 márcz. 6. Tört. L. I. 267.), hogy mily szigorú körülmények közt van a szegény költő s Isten tudja, mi sorsra jut három gyermekével, Wesselényi jó szíve megdöbben, részvevőleg fordul Vörösmartyhoz, a ki (1846. máj. 26.) így felel: „Azt kérdezed, hogy lehetne Garayt segíteni? Oly szűk időben élünk, hogy erre alig lehet tervet is találni. Jobb időben Magyar- és Erdélyországban tán össze lehetett volna annyit gyűjteni, hogy egy akadémiai hely alapíttassék, vagy inkább annak tőkéje halálesetére családjára is átruháztassék. De az effélékben most már semmi kilátás.“<sup>1</sup>

Mikor pedig Horváth István meghalt, ki az 1833<sup>2</sup>/<sub>6</sub>-iki országgyűlés határozatából 2000 pfrt évdíjt huzott a nemzettől, Fáy András (1847. márcz. 14.) Vörösmarty érdekében fordul Wesselényihez: „Igyekezünk, édes barátom, ha lehet, ezen összeget a jövő dietán Vörösmarty Miska barátunk számára kieszközölni. Ha valaki, ő, a haza lelkes dalnoka, valóban megérdemli ezt a közhalát, figyelmet. Én némelyeknél megpendítém a dolgot s van okom hinni, hogy ha te is tekintélyvel elősegíted azt, menni fog. Elég erre néhány lelkes követet megnyerni.“<sup>2</sup>

Nagy levertséget, mélységes szomorúságot keltett az egész hazafias ellenzék körében Wesselényi szembajának híre. Aggodalommal kísérték mind rosszabra fejlődését. Pedig most lett volna rá legnagyobb szükség a küzdő téren. Fáy írja (1843. ápr. 16. Tört. L. I. 11. l.): „Bár teljesen kiépülten, folytonosan s egészen bírhatna már két hazád, mely mindkettő sajnosan érzi hiányozásodat. Valóban reád és hatályos dörgéseidre igen nagy szükségünk lenne.“

Bajza is (1845. ápr. 21. Tört. L. I. 16.) felsohajt: „Vajha közöttünk volnál, vagy legalább közelebb hozzánk, hogy gyakrabban láthatnánk és beszélhetnénk veled az ügyekről, melyek előmeneteleinket tárgyazzák s melyekért a te kebled mindig oly melegen dobogott és dobog szakadatlanul.“ Mindhiába! Mint Garay éneki:

A sas merész szemét,  
Mely a napot kiállta,  
Éj üli, mély setét.

<sup>1</sup> K. Papp Miklós. Történeti Lapok. II. 847. l.

<sup>2</sup> U. o. II. 848 l.

Egy új Prometheusként lelánczolva a hős a tétlenség sziklájához:

Igy Wesselényi Miklós,  
Az éjnek ostora  
E sanda istenségnek  
Lőn üldött martyra.  
S mert óriási lelkét,  
Nem bírta törni szét,  
Éjnek zárába verte  
A hősnek két szemét.

Fel-felmerül a gyöngédség, a szeretet sugalta gondolat, hogy barátai látogassák meg a szenvedőt, szeretetök balzsamával enyhítsék fájdalmait. Bajza 1845. ápr. 24-én írja, hogy Deák Ferencz még két napig Pesten marad, aztán indul Zsibóra. Talán vele megy Vörösmarty is. Maga nem távozhatik. Lenyügözi a kötelesség. Pedig Bártfayval már egy párszor tervezték, hogy felkerekednek hárman, négyen s meglátogatják. De csak úgy nem bír mozdulni ő sem.<sup>1</sup>

Várták is Zsibóra Deákot és Klauzált s a kedves vendégek pünkösöd előtt csakugyan megérkeztek, de Klauzál helyett Vörösmarty és Beöthy Ödön. Május 7-én délben érkeztek meg. Vörösmarty írja feleségének (1845. máj. 8-án) Zsibóról: „Nem írhatom le, mily fájdalmas öröm volt Wesselényivel találkozásunk. Midőn szavainkról megismert, sokáig némán állt és könyei hullottak. A könyű tovább él, mint a szem világa. Lassanként beszéd kerekedett s nemsokára igen derülten érezte magát közöttünk. Előttünk már megérkeztek Kovács (Lajos) Szatmárból és báró Kemény Zsigmond, a regényíró.“<sup>2</sup> A szabadelvű ellenzék kolozsvári hírlapja, az Erdélyi Hiradó, lelkesen írja: „Most tehát Zsibón négy férfi olvad össze, kiket méltán nevezhetni magyar hazánk büszkeségének. Ott van a nagy honpolgár, az alsó tábla esze, villáma; ott Magyarhon legnagyobb költője. Míg az elsők fejét a polgárerények tölgykoszorúja fonja körül, *Az árvizi hajós* költőjét a legszebb borostyán dicsőíti. Midőn e sorokat írjuk, lelkünkben egész erővel ébred föl azon édes

<sup>1</sup> Történeti Lapok. I. 16. lap.

<sup>2</sup> Riedl Frigyes: Vörösmarty Mihály levelezéséből. Uj Magyar Szemle, 1900. február.

vágy, hogy bár az említett férfiak Kolozsvárt is, Erdély szívét látogatnák meg. De ezt nemesak mi óhajtjuk, hanem Kolozsvár, mely a lelkes testvérhonfiakat legmelegebb baráti karokkal ölelné.“ (38. szám, május 13-án.)

A vendégek kedves, feledhetetlen napokat töltöttek Zsibón, boldoggá tevén pillanatra a szenvedő hőst. Vörösmarty írja feleségének fentebb említett levelében: „Zsibó gyönyörű helyen fekszik; a kastély, hol szállva vagyunk, emeletes, jó magas dombon, a Szamos rétei felett, mely a kanyargó Szamossal s azon túl hegyekkel félkörűleg zárva van.“

A költő szenvedélyes vadász volt. Zsibón a vadászat gyönyörűségeit is élvezte. Gyulai, a jelen volt Kemény Zsigmond hiteles elbeszélése után írja, hogy a Wesselényi vadaskertjében Vörösmarty egy lövésre két vaddisznót ejtett el, a mi csaknem hallatlan a vadászati krónikákban.<sup>1</sup> A költő maga is említi Wesselényihez írott levelében (1845. aug. 13.). Közölvén, hogy az akadémia számára grammatikát szerkesztenek, így folytatja: „Fejem annyira tele van betűkkel és szabályokkal, hogy néha álmomból is felijedek. Ez ám még a fárasztó vadászat! Én, a ki két vaddisznót lőtt egy golyóval (ha igaz!), sokszor egy betűn nem tudok eligazodni.“<sup>2</sup>

Eszendő múlva is (1846 máj. 26.) kedvesen emlékezik e szép napokra: „Gyakran visszagondolok rátok és Zsibó gyönyörű tájára. Most lehetnek még szépek fáczányos ligeteid s az erdők! s én szegény város lakó még mindig a falak közt tespedek“.<sup>3</sup>

Beöthy Ödönnek sietve kellett Nagy-Váradra, megyegyűlésre mennie. De Deák és Vörösmarty csakugyan eljött Kolozsvárra. Már május 15-én, esőtörtökön éjjel, várták. De csak 16-án, pénteken délelőtt, érkezhettek meg. Az Erdélyi Híradó (40. sz. máj. 20.) azt írja e látogatásról: „Innepe volt ez Kolozsvárnak, melyet minden jókeblű polgára szent kegyelettel ült meg. Mert lehet-e igaz magyar, kinek keble e két férfi csak nevének is hallatára, mennyivel inkább körében, szemléltére magaszios érzettel föl ne dobogna?!“ A vezető férfiak igyekeztek mentül kedvesebbé tenni itt tartozkodásuk idejét.

<sup>1</sup> Vörösmarty életrajza. 146. l.

<sup>2</sup> Történeti Lapok. I. 46. l.

<sup>3</sup> Tört. Lapok, II. 846. lap.

Nem birtam megállapítani, hol voltak szállva. Azt hiszem, hogy Mikes János grófnál. (Unió-u. 20. sz.) Akkor ezt tartották legszebb háznak Kolozsvárt. A míg épült is, bámúlatára jártak s az a tréfa járt szájról szájra, hogy a gróf a szép házat szalmával fedeti. Ebben az a rászedés, hogy Szalma nevű volt a eserepező-mester. Az bizonyos, hogy ebéden Teleky József gróf kormányzónál voltak, a ki a Bánffy-palotában (Mátyás királytér 29.) lakott. Este a nemzeti színházban Becker és Hahnel drezdai hegedű virtuózok hangversenyét hallgatták meg a Mikes János gróf páholyából,<sup>1</sup> mely baloldalon a 26. számú középpáholy.

Hangverseny után a vendégek Kemény Sámuel grófhhoz mentek vacsorára, a Mátyás-királytér 26. sz. házba. Tíz órakor, a kasszinó helyiségétől kiindulva, ide jött az ifjúság nagy fáklyásmenete (102 fáklya), óriási tömeg kíséretében. A ház előtt nagy félkört képezve, háromszoros lelkes éljenzés után a Hymnus hangzott fel s azután az ifjúság szónoka, Urházy György üdvözölte a nagyhírű vendégeket. Deákhoz fordúlva, apostrofálja Wesselényit: „Egy világtalan honpolgártól jössz, kinek szív-egéről a borít elosztatád. Tán még most is melegek kezeid azon kezek szorításától, melyek soha sem szüntek meg a haza üdvére munkálni. Gyógyítani mentél volt egy szenvedő orvost, kinek szemeit gyászos éj fátyola fedezi, melyen keresztül nem láthatá magasztosult arezodon baráti szent érzelmed sugarát felragyogni s csak kebled sebes dobbanását hallhatta. Nem látja ő a mosolygó tavaszt, a mezőt ezer virágával, csak szívében él egy nemzettavaszi lángoló reménye“. Urházy szép beszéde egész terjedelmében megjelent az Erdélyi Híradó későbbi, máj. 27-iki (42.) számában, de hadd szóljak a tudósítóval: „Üdvözlé a nagy Deákot, kivel az ég jó kedvében áldott meg egy nemzetet, kinek honáért lángoló keble tisztaságát soha önzés, pártérdek nem homályosítja s jellemzilárdsága s szellemi felsőségének tisztelve hódol minden vélemény-felekezet. Örömet, mindnyájunk osztatlan örömet fejezi ki a szónok, hogy Kolozsvár történet-szentesítette falai között üdvözölhetjük a nagyobb testvérhonnak e két derék fiát; a testvérhonnak, melynek testéből átkos pártviszály által kiszakasztatva e kis honrészt, önerején nem bírja az izmosabb iker haladó lépteit követni.

<sup>1</sup> Mult és Jelen. 40. sz. máj. 20.

Betegnek mondá a nemzetet s Deákot „orvosának“, ki a gondviselés-től küldve van, hogy gyógyítson. Áldást erre a nagy honfiészre, sikert nemzeti átalakulásunk körüli fáradozására, hogy egykor, kiket most tisztelet s barátság láncza fűz hozzá, mint ugyanazon egygyé forrt közanya gyermekeit láthassuk egymást“. Aztán szó szerint így folytatja: „De midőn a nagy Deákot üdvözljük, oldala mellett látunk egy férfút, kit Magyarhon épen úgy nevezhet drága kincsének. Ő dalolá meg az árvízi hajóst, a kebelbarátot, a világtalant; ott vala vigasztalásán. O énekelt szíveket hatva László,- Hunyadi és Kemény Simonról. Körünkbe hozta most magával a tavaszt, mert keblében örök tavasz él; szíve legmosolygóbb május: ott virúl az érzelmek legzöldebb viránya. Őt megköszönti az anda hold, mosolygó csillag, a szűz ibolya, a játszi csermely, az esti szél, a berek csalóánya, mert őket mind dalába szötte. E férfiu Vörösmarty Mihály, Cserhalom, Szentimre, Vaskapu hőseinek dicsőítője, ő maga a dicső. Ki nem ismeri e férfú munkásságát az irodalom mezején, midőn halántékára Múza a legzöldebb babért tűzi föl!? Igen! köztünk vagy te is, lángkeblű költő, kinek ha „szíved húrja zeng“, gyönyörben ringatsz el; s ha szavad megdörgeted, mint villám, velőkre hatsz. Ki nem ismerne téged, midőn az Istenek érzelmeinken úrrá teremtének? midőn dalodtól visszazeng Erdély béreze, völgye? Ki nem érezte volna a lángot, melylyel megrázó Szózatodban szívünkre hatottál, midőn a „Hazádnak rendületlenül“ hatalmasan dörög? Üdvözlünk téged is, szentelt dalnoka testvérhazánknak. Zengjen lantod sokáig; hangjaidra „lelkesülve dobbanjon föl a „föld“; érd meg azon időt, melyet a nagyapák nem láthatának, midőn a két hon egybe forr s egy nagy nemzetünnepet ülendünk. Légy te ez ünnep első dalnoka! Éljetek sokáig, Magyarhon tündöklő napjai, annak üdvére és dicsőségére“.

Az ifjú szónok a költők és államférfiak hő óhajítását, az uniót hangsúlyozván, Deák is erre vet ügyet. Mint a tudósító írja: „Köszönetét nyilvánítá az iránta tanusított részvételért. Beszéde alapjául az eldalolt Hymnus azon szavait: „megbühödte már e nép a multat s jövőndőt“ s érzelmeink tolmácsának ama kifejezését, miként a testvérhon egy elsőrendű bajnoka példájára őt beteg nemzetünk orvosának mondá — tevén, érzékenyül rajzoló a nem két testvér, hanem egyazon anyahon két részének pártviszály-okoza elválását,



mely a magyar nemzetre nézve annyival súlyosabb csapás, mert elszigetelve áll. Bármerre tekintsünk Európaszerte, nincs nemzet, melyhez közös eredet, nyelv- vagy jellemrokonság esatolná. Kórjelek mutatkoznak a nemzet életén, az igaz. De meggyógyulását nem egy vagy más orvos, hanem maga a nemzet eszközölheti. Eszközölheti pedig az által, ha a veszélyes kóroanyagot, mely minden bajának főoka, a pártviszályt kiirtja kebléből. Egy elhunyt barátja szavait hallá itt eldaloltatni, hogy megbünhődte legyen a nép a multat s jövőndőt. Szükség, hogy polgárai számüzve körükből minden visszavonást, egyenetlenkedési szellemet s egy közös szent érdekekben összpontosítva erőt és akaratot, egyetértve munkáljanak a czél felé, mely a hon felvirágzása. Erő, kitartó munkásság és egyetértés legyen tehát jelszavunk, úgy a törvényhozási, mint a sociális téren s ebben valósulandnak a halhatlan Kölcsey szavai — ekkor nem leend szükségre orvosra e nemzetnek. Ismétli köszönetét azon óhajlás kíséretében, vajha akkor, — s adná Isten, minél előbb! — midőn ismét körünkbe jövend, mint egy összeforrt haza polgárai, úgy találkozassunk!“ Oda teszi végül a tudósító: „Ne vélje t. olvasónk, mint-ha e néhány gyöngé vonásban megkísérlett vázlat kimerítő ismeretése volna a lelkes beszédnek. Hallani kellett azt a nagy Deák ajkairól, hogy veséinkig hassanak szavai; látni a közáhitatot, melyekkel a körülállók csüngöttek az ihletett szónokon. Gyöngé tollunk azt le nem írhatja“.

Vörösmarty röviden megköszönte a figyelmet s a lelkesült tömeg a Szózatot elénekelve, oszlott szét. A tudósító még azt írja: „Csendes eső permetezett e közben, mintha a természet maga könynezne, miért kell egy nyelvű, egy nemzet szülte honfiaknak két ország polgáraiként szólni egymáshoz, miért nem lehet annyi hő kebelből fakadó óhajtnak valósulni! Vagy tán áldását hintette reánk, hogy mint termékeny földbe vetett jó mag, gyököt verjenek kebleinkben a hallott ígék, majdan szép s üdvhozó tettekké válандók! Vajha!“

Most újra felelevenítnek egy adomát, melyet *hiteles* forrásból Berecz Károly bocsátott világgá. T. i. hogy Vörösmarty ez alkalommal az üdvözlő szónok szavaira csak annyit mondott volna Deák után: Mindenben esatlakozom az előttem szóló szavaihoz. Erre visszavonúlt. De az ifjúság egyre zajosabban kiabálja: Halljuk Vö-

rösmartyt. Deák kituszkolja a húzódozó költőt, hogy csak beszéljen valamit, mert különben nem lesz vége a lárának. Kilép az erkélyre s elkezdi: Mikor én ide érkeztem... mikor én ide... igen, a mikor én... Mire valaki megsajnálta a kinlódó költőt s rákezdte: Hazádnak rendületlenül... Az egész tömeg vele énekelt. Ez nem igaz. E komoly, ünnepies hangulatban, e lelkesedés közepe nem volt helye a tréfának. Vörösmarty jelleméhez nem illik ez az izléstelenség, sőt cynismus. Aztán Vörösmarty nem volt szónok, de mindig el tudta mondani, a mit mondani akart. Egyszerűen, röviden, de világosan, határozottan. Különben is mindezek nem ősrégi hagyományok. Élnek még közöttünk olyanok, a kik jelen voltak azon az ünnepen, pl. Gámán Zsigmond. Bizonyosságot tehetnek szavaim igazságáról. Gyulai is csak annyit mond: „Nagyobb és szokatlan gyülekezetekben irtózott szólni. Losonczon és Kolozsvárott, midőn fáklászenével tisztelték meg, csak egy pár szóval fejezte ki köszönetét“.<sup>1</sup>

A fényes estebéden felhangzott sok lelkes áldomás a kormányzóért, Wesselényiért, Széchenyiért, Kossuthért, az unióért s természetesen: a vendégekért. A kormányzó pedig a házi gazdát köszöntötte fel, ki „már kétszer nyujta alkalmat asztalánál, jeles magyar honbéli férfiakkal együtt lehetni“. (Mult és Jelen. 40. sz.)

Az Erdélyi Híradó szerint a vendégek éjfél után eltávoztak városunkból, mert Deák Biharmegye nagy várákozású közgyűlésére sietett. Ezzel nem ellenkezik a Mult és Jelen tudósítása, hogy 17-én mentek el.

A Kemény Sámuel-féle ház tehát az, mely előtt üdvözölte a város híres vendégeit. Itt hallotta szavait a lelkes közönség. Ehhez tapad a látogatók emléke. Irodalmi társaságunk ezt óhajtja emléktáblával megjelölni, hogy az is hirdesse kegyeletünket s fakasszon újabb kegyeletes érzéseket.

A fővárosban várva-várták az államférfit és költőt, hogy hirt vegyenek a zsidói nagy szenvedőről. Garay dallal fogadja:

Isten hozott Zsibórol,  
Mégfáradt. vándorok!  
Sarútok füzőjét  
Meggoldni lágolok.

Szent, melyről eljövéték  
S megáldandó a hely.  
Mondjátok el: Zsibónak  
Martyrja mit mivel?

<sup>1</sup> V. élete 288. l.

Ki tőle jó, végtére  
Tán mégis hoz vigaszt;  
Ki róla mond örömhirt,  
Nemzetnek mondja azt.

S a szomorú hírek hallatára felkiált:

Oh, menjeteK tovább is,  
S meg se pihenjeteK!  
Kárpáttól Adriáig  
Zengjen beszédeTeK.

S a merre négy folyónk zúg,  
Hogy-völgyön hasson át,  
Zsibón miként leléteK  
A nemzet nagy fiát.

Te, szópnok! a beszédnek  
Dörgő villámival;  
Költő, zengő dalodnak  
Bűbájos hangival.

Az éjisten fejére  
Felhíván a bösztút,  
Folytassátok merészen  
A kezdett háborút,

Hol Wesselényi mellett  
Deák szól és a dal,  
Mit Vörösmarty zengend,  
Ott kész a diadal.

S ha van szív a magyarban,  
Az égben irgalom:  
A zsarnok requiemjét  
Elzengi még dalom!

VERSÉNYI GYÖRGY.